

Poikkeuksellinen säännöllinen työaika. Pelastuslaitos.**Dnro 7/2020, annettu 18.5.2020**

Oikaisuvaatimus jätettiin tutkimatta.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X ry

Vireille: 14.4.2020

Oikaisuvaatimuksen
kohde: Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueen päätös dnro LSAVI/759/2020 (korvaa päätökset 18.2.2020 ja 26.2.2020), joka on annettu 6.3.2020.

P:n kaupunki on hakenut lupaa poiketa P:n ja R:n pelastuslaitoksilla työaikalain (872/2019) 5 §:n mukaista säännöllistä työaika ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona viranhaltijan/ työntekijän on oltava valmiina työhön. Hakemus on koskenut vuorotyötä tekeviä pelastustoimen henkilöstöä ja lupaa on haettu ajalle 2.3.2020 – 25.4.2021. Lupaa on haettu sekä 24 tunnin että 12 tunnin pituisiin työvuoroihin. Pääsäännön mukainen työaika olisi keskimäärin 42 tuntia 12 viikon tasoittumisjaksossa. Työvuoron pituus olisi enintään 24 tuntia. Tällöin tehollinen työaika (aktiiviyöajan määrä) olisi enintään 13 tuntia. Yksittäinen työvuoro voisi olla myös lyhyempi kuin 24 tuntia, jos työnantajalla olisi tarvetta tasata työajan tasoittumisjakson tunteja. 12 tunnin pituisia työvuoroja käytettäisiin silloin, kun pelastustoimen henkilöstö työnkuvansa mukaisesti tekee työparina ensihoitajan kanssa ensihoidon tehtäviä.

Perusteluna 12 tunnin pituisille työvuoroille on esitetty sitä, että ensihoidossa hälytystehtäviä on huomattavasti enemmän kuin perinteisessä palomiehen eli pelastustoimen vuorossa, ja näin ollen 24 tunnin pituisessa vuorossa eivät 12 aktiiviyötuntia riittäisi. Pääsääntöisesti joka kolmas 24 tunnin työvuoro suunniteltaisiin kahdeksi 12 tunnin pituiseksi ensihoitovuoroksi.

Ensihoitovuorojen peruskierrossa olisi ensin 12 tunnin pituinen päivävuoro, jota seuraisi 24 tunnin pituinen lepo ja sen jälkeen 12 tunnin pituinen yövuoro. Yövuoron jälkeen olisi 72 tunnin pituinen lepo.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto on hyväksynyt työnantajan hakemuksen ja myöntänyt P:n ja R:n toimipisteiden pelastushenkilöstöä koskevan luvan työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella ajalle 2.3.2020 – 25.4.2021 seuraavilla ehdoilla:

1. Säännöllisen työvuoron pituus on enintään 24 tuntia.
2. Aktiivinen työaika 24 tunnin vuorossa on enintään 12 tuntia tehollista työaikaa.
3. Aktiivinen työaika 12 tunnin työvuorossa on enintään 10 tuntia.
4. Työnantajan on varmistettava, että työ säilyy laadultaan aika ajoin tehtävänä luvan voimassaolon ajan.
5. Viikoittainen työaika on keskimäärin enintään 42 tuntia viikossa 12 viikon tasoittumisjaksoissa.
6. Ylityöstä, jota tehdään 24 tuntia käsittävän työvuoron lisäksi, maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 prosentilla ja seuraavilta tunneilta 100 prosentilla korotettu palkka.
7. Työvuoron pituus huomioiden riittävä lepoaika palautumiseen on annettava välittömästi työvuoron jälkeen. Työvuorojen tulee rytmittyä lähtökohtaisesti siten, että 24 h työvuoroja on yksi ja sitä seuraa kolme vapaata vuorokautta. 12 tunnin työvuoron jälkeinen lepoaika voidaan toteuttaa hakemuksen mukaisesti. Tällöin 24 h työvuoron jälkeinen lepoaika voi vastaavasti olla lyhyempi, kuitenkin vähintään 48 h.

Perusteluissa tuodaan esille, että vuorotyötä tekevän, päätöksen kohteena olevan henkilöstön osalta työ on lähtökohdiltaan laadultaan sellaista, että sitä suoritetaan työaikalain tarkoittamalla tavalla vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön.

Poikkeuslupapäätöksen todetaan koskevan vain aika ajoin tehtävää työtä. Mikäli työnantaja teettää työntekijöillä/ viranhaltijoilla sovellettavan virkaehtosopimuksen säännösten mukaisesti em. työvuorojen lisäksi toisinaan lyhyempiä koulutusvuoroja, tulee työaikalain ja sovellettavan virkaehtosopimuksen mukaiset lepoajat huomioida. Aluehallintovirasto korostaa päätöksessään, että jotta sovellettava työaikamuoto voidaan katsoa työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiseksi aika ajoin tehtäväksi työksi, tulee edellä mainitun kaltaisia lyhyempiä työvuoroja kuitenkin teettää vain poikkeuksellisesti.

Oikaisuvaatimus ja sen perustelut

X ry on vaatinut oikaisemaan Lounais-Suomen aluehallintoviraston tekemää päätöstä. Perusteena on se, että työnantaja on hakenut yksipuolisesti poikkeuslupaa. Työntekijäjärjestöt olivat ilmaisseet, että ne eivät vastusta poikkeusluvan hakemista ja olivat lisäksi luvanneet antaa tarkentavan lausunnon tarvittaessa aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto ei kuitenkaan pyytänyt lausuntoa suoraan X ry:ltä. X ry ja Y ry eivät puolla työnantajan hakemaa poikkeuslupaa tai siihen liittyvää soveltamisohjetta. Työntekijäjärjestöjen jäsenistöstä (noin 140 henkilöä) yli 95 % kuuluu X ry:hyn tai Y ry:hyn.

Edelleen yhdistys vaatii, että poikkeusluvasta poistetaan yksittäiset 12 tunnin pituisen ensihoitotyövuorot. Ensihoidossa työtehtäviä on koko vuoron ajan, joten se ei ole vain aika ajoin työvuorokauden aikana tehtävää työtä. Mainitut työvuorot eriarvoistavat työntekijöitä (mm. haittatyölisä). Ne eivät ole tasapuolisia eivätkä oikeudenmukaisia (viikonloppuvapaat, perhe-elämän yhtensovittaminen hankaloituu). Ensihoidon työvuorot (12 tuntia) voidaan sijoittaa ja toteuttaa hyvällä työvuorosuunnittelulla peruskierrossa 24 tunnin pituiseen työvuoroon, jonka jälkeen seuraa kolme vuorokautta vapaata (1+3 järjestelmä). Suomessa kaikki muut pelastuslaitokset noudattavat kyseistä vuorokausirytmitystä. Koulutukseen liittyvät lyhyemmät työvuorot voidaan sopia erikseen. Kahdeksan tunnin pituisissa työvuoroissa työtä tehdään koko vuoron ajan.

Oikaisuvaatimusta perustellaan myös sillä, että työnantaja pyrki vaikuttamaan poikkeusluvan käsittelijöihin. Poikkeuslupa myönnettiin kolme eri kertaa: 18.2.2020, 26.2.2020 ja 6.3.2020

(viimeinen lupa korvasi aiemmat luvat). Näistä X ry olisi hyväksynyt luvan 26.2.2020 myönnettyllä tavalla. Aluehallintovirasto ei pyytänyt työntekijäjärjestöiltä yhtäkään lausuntoa luvan eri käsittelyvaiheissa.

Asianosaisen kuuleminen

P:n kaupunki / pelastuslaitos kuvaa lausumassaan pelastuslaitoksen työaikajärjestelyjen taustaa. Siitä käy ilmi myös se, että aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue suoritti 10.6.2019 pelastuslaitoksella työsuojelutarkastuksen. Siinä päähuomion saivat työaikajärjestelyt ja niiden merkityksen arviointi suhteessa kuormittuneisuuden nousuun. Tarkastuskertomuksessa työnantajalle annettiin toimenpidekehoitus, jonka perusteella oli ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin haitallisten psykososiaalisten kuormitustekijöiden poistamiseksi niiden aiheuttaman vaaran välttämiseksi tai vähentämiseksi vuoden 2020 loppuun mennessä. Selvitysten perusteella alkoi tiivis vähemmän kuormittavan työaikarytmituksen valmistelu yhdessä henkilöstöjärjestöjen kanssa. Kuormituksen vähentämisen arviointia varten perustettiin työryhmä. Osana selvitystä järjestettiin henkilöstökysely, jolla kartoitettiin työaikaan liittyviä syitä kuormittumiseen. Kyselyyn vastasi 90 työntekijää noin 130 työntekijästä. Työntekijät kokivat kuormittavaksi erityisesti lyhyet lepojaksot vuorojen välillä sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat. Kyselyn perusteella toivottiin ensisijaisesti 24 tunnin työvuoroja. Työnantaja valitsi selvitysten perusteella kaksi työrytmiä, joista toinen perustuu aluehallintoviraston myöntämään poikkeuslupaun ja toinen työehtosopimusten mukaiseen työaikaan. Työterveyslääkärin lausunnon perusteella molemmat esitykset ovat terveydellisin perustein vähemmän kuormittavia kuin tällä hetkellä käytössä oleva työaikarytmitys. Näistä malleista terveyden kannalta edullisempi on haettuun poikkeuslupaun perustuva työaikarytmitys. Selvityksen mukaan työnantajalle on syntynyt sellainen käsitys, että henkilöstöjärjestöt ovat valmiita ratkaisuun vain perinteisellä työaikajärjestelmällä, jossa työvuorot ovat ainoastaan 24 tunnin pituisia joko 42 tai 40 tunnin pituisena säännöllisenä viikkotyöaikana. Työnantaja näkee 24 tunnin pituisten työvuorojen ongelmana sen, että poikkeusluvan alainen työ on tarkoitettu työhön, jota tehdään aika ajoin, ja tämä vaatimus ei toteudu täysimääräisesti silloin kun työtä tehdään myös ensihoitoyksiköissä.

Työnantajan näkemyksen mukaan aluehallintovirasto on saanut kaikki tarvittavat tiedot päätöksentekoa varten. Poikkeuslupahakemuksen liitteenä olleessa saatekirjeessä kerrottiin selkeästi, kuinka työvuorot tullaan järjestämään ja millaiset taustatekijät ovat vaikuttaneet työnantajan hakemaan poikkeuslupa. Tämän lisäksi kerrottiin myös se, että työnantaja oli laatinut ennalta henkilöstöjärjestöjen kanssa yhteistyötä tehden soveltamisohjeen, jossa linjataan se, millä tavalla työ- ja virkaehtosopimuksen keskeisiä säädöksiä noudatetaan poikkeusluvan rinnalla. Tämä soveltamisohje laadittiin, koska poikkeusluvan ehtojen mukaan työnantaja on huolehdittava siitä, että palvelusuhdeasioissa noudatetaan työ- ja virkaehtosopimuksia. Soveltamisohjeen tarkoituksena oli myös se, että poikkeusluvan valmisteluvaiheessa kaikille osapuolille muodostuisi selkeä kuva, millaista poikkeuslupaa työnantaja on hakemassa ja miten työ- ja virkaehtosopimusta sovelletaan mahdollisen poikkeusluvan kanssa rinnakkain.

TYÖNEUVOSTON PÄÄTÖS

Oikaisuvaatimus jätetään tutkimatta.

Päätöksen perustelut

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004, työneuvostolaki) 11 §:n (1527/2009) 2 momentin mukaan oikeus oikaisuvaatimuksen tekemiseen on: 1) poikkeusluvan hakijalla, 2) niillä 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla työntekijöiden edustajilla tai työntekijöillä, joita on kuultu tai joita olisi pitänyt kuulla ennen aluehallintoviraston asiassa tekemää ratkaisua ja 3) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun aluehallintoviraston päätös välittömästi vaikuttaa.

Työneuvostolain 10 §:n 1 momentin mukaan työnantajan on ennen aluehallintoviraston päätöstä varattava työehtosopimuslain (436/1946) nojalla sitovan työehtosopimuksen perusteella valitulle asianomaiselle luottamusmiehelle tai työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettulle luottamusvaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi asiassa joko suullisesti tai kirjallisesti. Jollei työpaikalla ole luottamusmiestä tai luottamusvaltuutettua, kuulemismahdollisuus on varattava työsuojeluvaltuutetulle, ja jollei tätäkään ole, kuulemismahdollisuus on varattava kullekin työntekijälle, jota päätös koskee.

Muutosta aluehallintoviraston päätökseen on hakenut X ry, joka ei ole työneuvostolain 11 §:n 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu muutoksenhakuun oikeutettu henkilöstön edustaja tai muu taho.

Oikaisuvaatimuksen tekijänä olevalla yhdistyksellä ei siis ole lakiin perustuvaa oikeutta oikaisuvaatimuksen tekemiseen, joten oikaisuvaatimus on jätettävä tutkimatta.

Sovelletut lainkohdat

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 10 §:n 1 momentti ja 11 §.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Hjelt, Ilveskivi, Nyyssölä ja Rautio mielipiteeseen.